

Pomoc a podpora národnej športovej organizácie ukrajinským rodinám vojnových utečencov s deťmi so zdravotným postihnutím

Daša Švecová¹

¹Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta

Abstrakt:

Cieľom výskumu bolo zistiť možnosti a rozsah pomoci a podpory národnej športovej organizácie Špeciálne olympiády Slovensko ukrajinským rodinám vojnových utečencov, ktoré majú deti so zdravotným postihnutím. Jednalo sa o kvalitatívny charakter výskumu. Hlavnou výskumnou metódou bol pološtruktúrovaný rozhovor, ktorého sa zúčastnila 47 ročná participantka, národná riaditeľka Špeciálnych olympiád Slovensko. Zistili sme, že národná športová organizácia Špeciálne olympiády Slovensko poskytla rodinám utekajúcim pred vojnou pomoc a podporu zriadením denného centra pre deti so zdravotným postihnutím a ich rodinných príslušníkov, kde deťom poskytuje výchovno-vzdelávacie činnosti, účasť na voľnočasových aktivitách ako aj pravidelnú účasť na športových aktivitách. Táto pomoc bola podporená výlučne zahraničnými grantami. Od vypuknutia vojenského konfliktu pomohli už viac ako 65 rodinám ukrajinských utečencov s deťmi so zdravotným postihnutím a v súčasnosti pomoc národnej športovej organizácie prostredníctvom denného centra využíva 10 detí s poruchami autistického spektra. Vďaka každodennej starostlivosti v dennom centre sa u detí so zdravotným postihnutím výrazne zvýšila úroveň sociálnych a seba-obslužných zručností, ktoré v dennom centre každý deň rozvíjajú. Víziou národnej športovej organizácie do budúcnosti je transformácia denného centra na školské zariadenie.

Kľúčové slová: Vojenský utečenci, denné centrum, ukrajinské rodiny, deti so zdravotným postihnutím.

Po vypuknutí vojny vo februári 2022 z Ukrajiny migrovalo okolo 5 milióna obyvateľov, z nich 80 % boli ženy so svojimi deťmi (Spravodajský portál TA SR, 2023). Migranti v novej krajine čelili mnohým výzvam súvisiacimi so začlenením sa do spoločnosti, čo sa ako problém prejavovalo nielen u detí so zdravotným postihnutím, ale aj u intaktných jednotlivcov. Všetci z nich mali obavy o vlastné životy a ich domovinu, v dôsledku čoho sa u nich objavovali poruchy spánku, znížená koncentrácia a iné psychické problémy (Paoletti et al., 2023; Mazhak, Paludo & Sudyn, 2023). Odchod z krajiny po vypuknutí vojny sa označuje ako nútená migrácia, ktorá je reakciou obyvateľstva na ozbrojené konflikty. Migranti v takomto prípade potrebujú pomoc a podporu nielen zo strany štátu, ktorý opúšťajú, ale aj od štátu, do ktorého prichádzajú tak, aby bol využitý ich potencionálny prínos pre krajiny a mali kedykoľvek možnosť bezpečného návratu (Maidanik, 2023).

Migrácia okrem Slovenska ovplyvnila aj ďalšie pohraničné krajiny, ktoré na danú situáciu museli reagovať a utečencom pomôcť aspoň na nevyhnutný čas. Ich pomoc sa zameriava najmä na zmiernenie stresu a uspokojovanie základných funkcií potrebných pre adekvátny život v novom prostredí a komunite s cieľom plnohodnotného začlenenia sa do spoločnosti (Lemekh, 2023; Bilewicz et al., 2021). Všetky krajiny prijímajúce utečencov z Ukrajiny, tak pre nich museli vytvoriť niekoľko príležitostí za pomoci odborníkov, ale aj dobrovoľníkov, aby sa mohli zapojiť a usadiť v novej domovskej krajine (Jelínková, Plaček & Ochrana, 2023).

Tzv. dvojitým výzvam čelia najmä utečenecké rodiny s deťmi so zdravotným postihnutím. Ich prvá výzva vyplýva zo statusu rodiča dieťaťa so zdravotným postihnutím a druhá výzva zo statusu utečenca. Rodičia sa okrem kultúrnych rozdielov musia vysporiadať aj s novým, pre nich často neznámym systémom starostlivosti o ich dieťa. Rodiny tento proces zväčša označujú za negatívny, nakoľko majú obavy, ako sa ich dieťa vyrovná s tak významnými zmenami odlišnými od ich tradičných hodnôt a kultúr (Choi & Kim, 2021). Deti so zdravotným postihnutím celosvetovo patria k menšinám a najzraniteľnejším skupinám, a predsa sú spoločnosťou často prehladaní. Pritom je nevyhnutné, aby deťom s postihnutím so statusom utečenca bola aj v novej krajine zabezpečená primeraná praktická, právna, pedagogická a psychologická podpora, čo ale v praxi nie je realitou. Práve naopak, utečenci so zdravotným postihnutím v súčasnosti patria k najviac marginalizovaným osobám, denne čeliacim sociálnej nespravodlivosti (Duda-Mikulin, Scullion & Currie, 2019; Duda-Mikulin & Glowacka, 2023). Choi & Kim, (2021) na základe svojich výskumných výsledkov navrhujú model sociálnej starostlivosti, ktorý zahŕňa štátnu podporu posilňujúcu rodinné funkcie a hodnoty a zároveň spolupracuje so samotnou rodinou a sociálnymi službami zabezpečujúcimi nevyhnutnú pomoc a starostlivosť. Takúto pomoc sa na Slovensku rozhodla poskytnúť národná športová organizácia Špeciálne olympiády Slovensko (ŠOS) založením denného centra pre rodičov detí so zdravotným postihnutím.

Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách považuje denné centrum za druh sociálnej služby určenej fyzickým osobám, ktoré majú zdravotné postihnutie, nepriaznivý zdravotný stav, dôchodkový vek, alebo je určená rodičom s deťmi v núdzi. Denné centrum svojim klientom zabezpečuje poradenstvo a činnosti prispievajúce k ich rozvoju, inklúzii a prevencii. Po vypuknutí vojny na Ukrajine, organizácia ŠOS, ktorá združuje športovcov s mentálnym postihnutím, promptne zareagovala zverejním svojho jasného postoja k vzniknutej situácii, a ponúkla pomoc rodinám s deťmi so zdravotným postihnutím, ktorí

pred vojnou utekajú na Slovensko založením denného centra pod názvom Dream Day. Okrem výchovno-vzdelávacích aktivít v dennom centre im ponúka aj športové vyžitie, nakoľko verí, že šport je vhodný naozaj pre každého, a je skvelým nástrojom rozvoja všetkých funkcií potrebných na fungovanie v bežnom živote (Special Olympics Slovakia, 2022).

Cieľ výskumu

Cieľom výskumu bolo zistiť možnosti a rozsah pomoci a podpory národnej športovej organizácie Špeciálne olympiády Slovensko ukrajinským rodinám vojnových utečencov, ktoré majú deti so zdravotným postihnutím.

Metodika

Zámerným výberom sme pre účely nášho výskumu oslovili národnú riaditeľku národnej športovej organizácie Špeciálne olympiády Slovensko. Nami oslovená 47 ročná participantka, ktorá 25 rokov profesionálne pôsobí v športovom hnutí, sa ochotne a dobrovoľne zapojila do rozhovoru a súhlasila so zverejnením získaných údajov o činnosti organizácie v oblasti pomoci a podpory rodinám vojenských utečencov a ich deťom so zdravotným postihnutím.

Na zber výskumných údajov sme použili kvalitatívnu metódu pološtruktúrovaného rozhovoru, ktorý je vhodný použiť vtedy, ak pred realizáciou rozhovoru poznáme základné informácie o participantovi (Hacek, 2021), čo bolo v našom prípade splnené. Ako objasňujú autori Ugwu & Eze (2023), rozhovor je zvyčajne využívaný v kvalitatívne orientovanom výskume, nakoľko v ňom ide o zhromažďovanie nečíselných údajov s cieľom získať odpovede na otázku prečo. Vďaka vopred pripraveným otázkam sme mali istotu, že zozbierame údaje priamo súvisia so stanoveným cieľom výskumu a zároveň sme mali možnosť dané údaje prehĺbiť a objasniť doplnujúcimi otázkami, ako to odporúča Wilson (2014). Otázky v pološtruktúrovanom rozhovore boli zamerané na: (1) konkrétnu formu pomoci a podpory rodinám utečencov s deťmi so zdravotným postihnutím, (2) podmienky podpory, (3) rozsah podpory, (4) spoluprácu s inými organizáciami a (5) sprostredkované postoje rodičov k ponúkanej podpore.

Rozhovor, ktorý trval približne 40 minút, sme realizovali priamo v priestoroch ŠOS, ktorý sme nahrávali, následne prepísali, a v plnom znení zverejnili vo výsledkovej časti príspevku. Výsledky sme spracovali vo forme rozhovoru dvoch účastníkov, kde otázky kladie autorka príspevku označená ako „D“, na ktoré odpovedá naša participantka (národná riaditeľka ŠOS) označená ako „E“.

Výsledky

D: Kedy sa zrodila prvá myšlienka predstaviteľov Špeciálnych olympiád Slovensko pomôcť ukrajinským rodinám utečencov, ktoré majú deti so zdravotným postihnutím?

E: Prvá myšlienka sa zrodila na konci februára v roku 2022, keď vypukol vojenský konflikt na Ukrajine. My sme organizácia, ktorá podporuje menšiny a podporuje ľudí, ktorí potrebujú vo svojom živote pomoc. Na základe toho, sme sa všetkých päť kolegyň v kancelárii zhodli na tom, že budeme pomáhať a budeme pomáhať čím skôr a najlepšie ako budeme vedieť. Priznám sa, že v prvé dni, keď sme rozposlali všetky informácie na hranice o našej organizácii, ktorá chce pomôcť, sme ani netušili, ako chceme pomôcť, pretože sme nevedeli, čo tí ľudia budú potrebovať, a akú pomoc budú potrebovať. Čiže celá tá naša pomoc sa vyvíjala zo dňa na deň. My sme dali informáciu všetkým organizáciám, ktoré sa zaoberali pomocou Ukrajine, že takáto národná športová organizácia, ktorá sa stará o deti a dospelých s postihnutím existuje. Staráme sa o deti s diagnózami autizmus, Downov syndróm, Detská mozgová obrna, proste všetky diagnózy, ktoré akokoľvek predikujú znížené IQ. K dnešnému dňu cez našu organizáciu prešlo viac ako 65 utečeneckých rodín s deťmi so zdravotným postihnutím, ktoré sme zaradili do našich športových klubov. Je to stav menný, pretože prichádzajú, odchádzajú, a po čase sa opäť vracajú. Po diskusiách s rodičmi sme zistili, že najväčšia pomoc, ktorú potrebujú je to, aby ich dieťa malo zabezpečenú pravidelnosť denného režimu, svoju rutinu. Takže k športovým tréningom sme zriadili denné centrum pod názvom Dream Day, ktoré je otvorené od pol deviatej do pol štvrtej. Striedajú sa nám tam dve skupiny detí. Dokopy sa tam staráme o 10 detí s poruchami autistického spektra vo veku od 6 do 10 rokov. Sú to všetko deti so statusom utečenca a so zdravotným postihnutím, prevažne mentálnym. Snažíme sa im nahradiť školskú rutinu, ktorú mali doma. Doposiaľ čo viem, sme jediné centrum tohto druhu, ktoré plynule existuje už viac ako rok. Denné centrum Dream Day určené pre ukrajinské rodiny vojnových utečencov sme založili 10. októbra 2022.

D: Čiže myšlienka založenia denného centra Dream Day na pomoc utečencom bola spoločná za organizáciu Špeciálne olympiády Slovensko?

E: Áno, táto myšlienka bola spoločná. My sme v organizácii Špeciálne olympiády Slovensko samé ženy, takže tu veci preberáme možno viac emocionálnejšie, ako v iných kolektívoch, a spoločne sme hneď od prvého dňa boli ochotné pomôcť. Viem, že aj rodiny mojich kolegyň chodili nakupovať potraviny pre tieto rodiny, darovali im šatstvo, hračky, všetko čo v tú chvíľu nevyhnutne potrebovali. Nebolo to len o vzniku denného centra, je to dlhodobý projekt, a stabilný. Individuálna pomoc išla od každej z nás.

D: *Podali Vám pomocnú ruku aj iné organizácie alebo spolupracujete aj s inými inštitúciami poskytujúcimi pomoc a podporu utečencom?*

E: Musíme to rozdeliť na dve skupiny. Sú to inštitúcie národné a inštitúcie medzinárodné. Musím povedať, že sme napísali desiatky grantov a desiatky projektov na všetky zverejnené výzvy, ktoré sa týkali pomoci Ukrajine. Bohužiaľ na Slovensku sa nám nepodarilo získať jedno jediné euro, ktoré by sme investovali, a ktorým by sme podporili zdravotne postihnuté deti z Ukrajiny, či už v športe alebo v dennom centre. Je to veľmi smutné. Nevieme prečo, ale myslíme si, že sme naším projektom prebehli dobu a ponúkli sme niečo, čo bolo odvážne a dlhotrvajúce, pretože všetky ostatné granty boli zamerané na krátkodobejšiu pomoc, na takú doslova jedno-dvojhodinovú pomoc. My sme ale prišli s projektom, ktorý ponúka každodennú činnosť deťom, ako keby navštevovali svoju školu alebo nejaké iné výchovno-vzdelávacie zariadenie doma na Ukrajine. Takže my sme tou myšlienkou trochu prebehli výzvy, ktoré tu boli a bolo nám povedané, že nezapadáme do žiadnej štruktúry zo zverejnených výziev. Po tomto neúspechu sme sa obrátili na zahraničie, kde sme v podstate s tými istými projektami, ktoré sme písali na Slovensku, boli úspešní. Môžem povedať, že máme zdroje v rámci nadácií z Európskej únie, ale aj v rámci nadácií alebo samostatných komerčných, či nekomerčných subjektov v rámci Spojených štátov amerických. Takže naša podpora a naše Dream Day centrum, ktoré funguje už viac ako rok, sú podporované výhradne len zo zahraničných zdrojov.

D: *A teraz aktuálne spolupracujete s nejakou inštitúciou?*

E: Aktuálne spolupracujeme s Ministerstvom zahraničných vecí Spojených štátov amerických, s Americkou ambasádou sídliacou v Bratislave, so Špeciálnymi olympiádami Connecticut, Špeciálnymi olympiádami Florida a tiež spolupracujeme s jednou prestížnou strednou školou v Amerike, ktorej študenti chcú pomáhať Ukrajine. Oni si nás našli ako prostriedok, prostredníctvom ktorého môžu pomáhať. Pomáhajú tak, že každý rok organizujú finančnú zbierku, čiže robia tzv. „fundraisingové“ aktivity určené na podporu detí z Ukrajiny, ktoré sú umiestnené u nás v dennom centre Dream Day. Jednorazovú pomoc nám poskytli aj európske severské štáty, ale hovorím, sú to všetko tie isté projekty, ktoré sme písali v slovenskom a v anglickom jazyku, no bohužiaľ na Slovensku sme s podporou neboli absolútne úspešní.

D: *Ako na poskytovanú pomoc reagujú rodičia detí so zdravotným postihnutím?*

E: Pomoc založením denného centra Dream Day vzniklo vlastne na podnet samotných rodičov detí so zdravotným postihnutím. V rámci našich rozhovorov nás žiadali o pomoc takéhoto druhu. Keď sa už viac zblížite s rodičmi, a rozprávate sa o situácii, akú majú doma,

napadne Vám viacero podporných opatrení a aktivít pre týchto ľudí. Z tých rozsiahlych rozhovorov vznikla táto myšlienka, a to, že by im najviac pomohlo, keby ich dieťa bolo denne umiestnené v nejakom centre, aby mohlo mať tú svoju každodennú rutinu tak, ako malo zaužívané doma na Ukrajine. To znamená, aby chodilo do školy, domova sociálnych služieb a pod. My sme im tu teda zriadili také provizórium, ponúkame im ten priestor, kde môžu chodiť, a kde sa môžu s pomocou ukrajinských učiteliek vzdelávať, alebo robiť iné výchovno-vzdelávacie činnosti, ktoré im pomáhajú navrátiť sa do stavu, v akom boli predtým, keď žili na Ukrajine. Musím podotknúť, že všetky deti, ktoré sem prišli mali totálny regres lebo to, čo sa naučili doma na Ukrajine, za tie dva mesiace alebo mesiac stresu, ktoré zažili, úplne zabudli. My sme s nimi začínali od začiatku. Môžem povedať, že za takého trištvrtého roka sa deti dostali na úroveň toho, čo vedeli predtým na Ukrajine, a my teraz s nimi tak možno pol roka pracujeme na niečom novom. A musím povedať, že máme v tom veľmi dobré úspechy. Nakoľko sme športová organizácia, okrem výchovno-vzdelávacích aktivít sme zapojili všetky deti do plaveckých tréningov. A všetky deti so zdravotným postihnutím sme naučili plávať a pravidelne chodia na plavecké tréningy. Učiteľky, ktoré sú Ukrajinky, s nimi napredujú v čítaní, počítaní, a inom vzdelávaní podľa ich ukrajinského systému. To už nechávame na pani učiteľkách, ako postupujú, čo s nimi konkrétne robia, ale na prvý pohľad na deťoch vidím, že u nich ten progres nastal, a už postupujú vpredu a čo je najdôležitejšie, zvykli si na tú svoju každodennú rutinu. Takže našou nočnou morou v týchto dňoch je to, že ako ďalej budeme centrum financovať, pretože nechceme deťom spôsobiť traumu z toho, že ho zavrieme, a zase budú tam kde boli na začiatku, nebudú mať kde chodiť a ostanú doma.

D: Ako sa o Vás ukrajinské rodiny dozvedeli, pomohol Vám niekto rozšíriť povedomie o Vašej práci?

E: V podstate sme tú prvú pomoc dali na hranicu a oslovili sme ukrajinskú komunitu, ktorá mala založenú facebookovú stránku. Takže sa o nás dozvedeli cez tú facebookovú stránku a potom tú informáciu si už rozšírili oni medzi sebou. Stačilo, keď si nás našla jedna ukrajinská rodina, že ponúkame športové vyžitie pre ich dieťa, aby si oni niekde za tú hodinu-dve mohli ísť vybaviť potrebné dokumenty k pobytu na Slovensku, alebo nakúpiť. Všetko to dokážu vybaviť rýchlejšie a bez stresu. Aj dnes máme poradovník do denného Dream Day centra, máme tiež poradovník na hodiny plávania, takže áno, oni sú stále tu a stále tú pomoc potrebujú, pretože máme rodiny, ktoré sa naozaj nemajú kde vrátiť.

D: Prijímate ešte nových členov?

E: Na udržanie Dream day centra by som povedala, že sme zvolili kvalitu pred kvantitou. Takže centrum máme zatiaľ finančne zastabilizované do apríla budúceho roka, a na tie dve učiteľky a desať detí je to bohužiaľ momentálne plné.

D: *Čo bol Váš cieľ pri otvorení denného centra? A naplnili sa Vaše očakávania ?*

E: Ja neviem či sme mali, resp. nemôžem povedať, že sme mali nejaký cieľ. My sme pracovali zo dňa na deň tak, aby sme naplnili požiadavky rodičov. Centrum sa za ten jeden rok sťahovalo trikrát, pretože sme stále hľadali výhodnejšie a lepšie priestory, tak ako som už povedala, aby boli požiadavky rodičov a ich detí so zdravotným postihnutím naplnené. Musím povedať, že spolupracujeme so športovou halou Mladosť, kde nám manažment haly veľmi vyšiel v ústrety. Centrum má dnes viac ako 130 metrov štvorcových. Je tam kuchyňa, kde si deti môžu rozvíjať seba obslužné činnosti, učia sa, ako si zohriať vodu, navariť čaj, alebo natrieť chlieb na desiatu. V centre ďalej majú hraciu miestnosť, malú telocvičňu a dve samostatné triedy, kde sa učia jeden na jedného s učiteľkou, čiže uprednostňujeme individuálny prístup vo vzdelávaní. Majú kútik „Art and craft“, kde si môžu maľovať a vyrábať výrobky v rámci pracovného vyučovania, formou rôznych psychomotorických hier. Dream Day centrum máme aj vďaka americkej ambasáde vybavené interaktívnou tabuľou, v prípade, že sa nám ho neskôr podarí preklasifikovať na školské zariadenie. Bola by to fajn vízia do budúcnosti, ale legislatíva získania potrebných papierov je veľmi náročná. V súčasnosti naše centrum funguje ako dobrovoľnícka aktivita, pretože máme svoju prácu v rámci Špeciálnych olympiád Slovensko, a toto všetko je aktivita navyše. Takže ak sa mám vrátiť k Vašej otázke, hlavným cieľom našej organizácie bolo pomôcť rodinám ukrajinských utečencov, ktoré majú deti so zdravotným postihnutím. Bohužiaľ sme sa stretli aj s nepochopením, keď nám zastupitelia jednej nemenovanej humanitárnej organizácie povedali, aby sme boli zmysluplnejší a väčší. Tak to nás veľmi, zamrzelo s tým, že ja si neviem predstaviť, že ako bez finančnej a inej pomoci, môžeme byť ešte väčší a zmysluplnejší. Robíme túto prácu najlepšie ako vieme a spätná väzba rodičov a ich detí je pre nás zadosťučinením, pretože naše rodiny sú spokojné a to je podľa mňa naplnenie zmyslu nášho Dream Day centra.

D: *Všimli ste si na Vašich klientoch denného centra nejakú zmenu (posun) od ich prvej návštevy? Napr. boli predtým ustráchaní, teraz sú sebavedomejší a pod.*

E: U všetkých z nich môžem povedať, že vidím veľký pokrok, pretože u týchto našich detí, aj keď ste v tej danej krajine je bežné, že keď stretnú nového človeka, sú hanblivé a utiahnuté. My sme v podstate to isté videli aj u detí z Ukrajiny, bol strach z iného, iných ľudí, iného jazyka, iného prostredia, iného bývania, straty svojej detskej izby, hračiek, niekoľkokrát

znásobený. Videli sme tú nedôveru v ich očiach, ale potom postupne sa to začalo pomaly lámať, takže dnes, keď sa ráno prídem pozrieť do centra, tak ma zdravia vo všetkých možných jazykoch. Ten ostych tam už nie je a mám pocit, že už s tými deťmi je to viac menej na takej priateľskej báze, pretože nás vnímajú aj v bazéne, aj v telocvični, či v triedach, kde ich chodíme pozrieť. A už to bude myslím že trištvrte roka, čo sa prelomili bariéry a oni sa tu cítia ako doma. Pre nich je Dream Day centrum momentálne každodenná rutina, čo sme radi, pretože všetci vieme, že deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami si rutinu vyžadujú. Potrebujú jednu činnosť neustále opakovať, dokým sa v nej nezlepšia. A to si myslím, že sme im naplnili a dúfam, že to budeme môcť naplňovať ešte niekoľko mesiacov, dokiaľ to budú potrebovať.

D: Aké sú Vaše vízie do budúcnosti, plánujete svoju pôsobnosť rozširovať, prípadne nadviazať spoluprácu s inými organizáciami?

E: Vízia je, aby sme pôsobnosť denného centra rozšírili. Veľmi si želáme, aby sa pretransformovalo naše občianske združenie na školské zariadenia, aby z denného centra pre deti utečencov bola normálna bežná alebo špeciálna škola, kde sa ukrajinské deti budú učiť podľa slovenských sylabov a podľa slovenského štátneho vzdelávacieho programu. Vízia je, aby sme sa dostali do siete škôl, a aby sme tým deťom naozaj na konci školskej dochádzky poskytli nejaký papier, potvrdenie, vysvedčenie, že absolvovali povinnú školskú dochádzku, a že sa môžu v živote, keď budú starší, posunúť ďalej.

D: Kolkým rodinám / deťom ste pomohli, a aké sú najčastejšie zdravotné znevýhodnenia týchto detí?

E: Ako som povedala na začiatku, pomohli sme okolo 65 ukrajinským rodinám. Niektorým viac, niektorým menej. Momentálne sa vzhľadom na finančné prostriedky my, ako športová organizácia zadarmo staráme o tie deti, ktoré navštevujú naše denné centrum. Takže minulý rok mohlo chodiť ešte oveľa viac detí na naše plavecké tréningy, alebo tréningy do športovej haly. Tento školský rok už sú to len deti, ktoré navštevujú denné centrum. Tie deti, ktoré chodia na tréningy, ale nenavštevujú centrum si tréningy hradia sami, ale v súčasnosti sa prioritne staráme o tých našich desať detí, ktorým naozaj môžeme zabezpečiť maximálnu starostlivosť na sto percent. Nechceme ísť do kvantity, pretože tu sa to ani nedá, vzhľadom na priestor, a ani sa to nedá vzhľadom na to ich postihnutie ani vzhľadom na nedostatočné finančné prostriedky, alebo nedostatok ukrajinských učiteľov. Je to taký náš dobrovoľnícky projekt, ktorý beží popri našej práci a väčšinou sa staráme o deti, chlapcov a dievčatá, ktoré majú poruchami autistického spektra alebo mentálne postihnutie, alebo kombinácie iných

postihnutí s mentálnym. Napríklad mali sme aj rodiny, ktoré mali deti s Downovým syndrómom, ale poruchy autistického spektra sú u našich detí zastúpené v 90 percentách.

Diskusia

Cieľom predloženého výskumu bolo zistiť možnosti a rozsah pomoci a podpory národnej športovej organizácie Špeciálne olympiády Slovensko ukrajinským rodinám vojnových utečencov, ktoré majú deti so zdravotným postihnutím. Z výsledkov výskumu konštatujeme, že pomoc a podpora organizácie Špeciálnych olympiád Slovensko bola pre ukrajinské rodiny utečencov okamžitá, nakoľko ihneď po vypuknutí konfliktu na Ukrajine pomáhali na hraniciach, počúvali požiadavky rodičov detí so zdravotným postihnutím a na základe ich potrieb založili denné centrum s názvom Dream day. Denné centrum rodičom pomáha najmä v tom, že majú kam umiestniť svoje deti na nevyhnutný čas, kedy si musia vybaviť svoje pracovné, či súkromné náležitosti. Deťom ponúka bohatý denný program zameraný na edukáciu, inklúziu a šport. A to, že je do centra poradovník svedčí o ich kvalitnej a dobre odvedenej práci. Organizácia Špeciálne olympiády funguje po celom svete s pozitívnymi účinkami na život jednotlivcov s postihnutím, o čom svedčia aj výskumy Komendu et al. (2022), ktorí vo svojej štúdiu uvádzajú, že ich členovia s mentálnym postihnutím sú so svojim životom spokojní a považujú sa za autonómnych. K podobným výsledkom dospeli aj autori Yin, Siwach & Belyakova (2022), ktorí tvrdia, že členovia Špeciálnych olympiád dosahujú lepšie výsledky v škole, ako ich rovesníci, ktorí nie sú členmi tejto organizácie a zároveň im to uľahčuje inklúziu do spoločnosti.

Medzi faktory, ktoré viedli k založeniu Dream day denného centra v prvom rade patrí vojna na Ukrajine, ktorá spôsobila migráciu rodín s deťmi so zdravotným postihnutím na Slovensko, pričom výskumy dokazujú, že migračná vlna je prevažne ženská, kedy práve ženy najčastejšie migrujú so svojimi deťmi, a práve preto je nevyhnutné im zabezpečiť adekvátnu sociálnu starostlivosť napr. v podobe denného centra (Andrews et al., 2023). Ďalším faktorom sú požiadavky rodín a napĺňanie ich potrieb, ktoré súvisia so zabezpečením rodinnej starostlivosti, edukácie a športového vyžitia detí s mentálnym postihnutím, ale tiež vytvorenie nových príležitostí na opätovné pracovné začlenenie sa do spoločnosti pre rodičov týchto detí, nakoľko mnohí z nich v novej krajine zostávajú dlhodobo, či natrvalo. Migranti sa v novej krajine usádzajú najmä z dôvodu lepších príjmov a lepších príležitostí na trhu práce a v neposlednom rade, pri rozhodovaní zohráva rolu právny systém a zabezpečenie danej krajiny (Brzozowska, 2022).

Dream day centrum momentálne nespolupracuje so žiadnymi inštitúciami na Slovensku. Z výsledkov nášho rozhovoru vyplynulo, že ich projekty boli na Slovensku zamietnuté, no v zahraničí s tými istými projektami v rámci Európskej únie a Spojených štátov amerických, boli úspešní.

Rodičia sú so starostlivosťou Dream day centra spokojní. Tešia sa, že ich deťom so zdravotným postihnutím sa dostáva plnohodnotná starostlivosť a edukácia v podobnej forme a rozsahu, akú mali poskytnutú na Ukrajine. Z uvedeného vyplýva, že postoje rodičov sú pozitívne a voči fungovaniu Dream day centra prejavujú dôveru a vďačnosť. Výskum Paoletti et al. (2023) deklaruje, že spočiatku museli matky so svojimi deťmi čeliť adaptačným výzvam vyplývajúcim z pricestovania do novej, neznámej krajiny. Autori ďalej uvádzajú, že pätnásť matiek v tom čase malo problémy so spánkom, časté zmeny nálad, zhoršenú koncentráciu a strach, ktoré spozorovali aj u svojich detí. Po intervencii sa u nich zvýšil pocit bezpečia, kvalita spánku a ich myslenie bolo pozitívnejšie (Paoletti et al., 2023). Znamená to, že po zabezpečení vhodnej starostlivosti a bezpečného prostredia, dokážu deti so zdravotným postihnutím opätovne fungovať na tej istej úrovni, ako pred migráciou. Postoje ukrajinských rodičov detí so zdravotným postihnutím k poskytnutej podpore zo strany ŠOS už zisťovala aj autorka Švecová (2023) vo svojom výskume, kde pološtruktúrovaným rozhovorom zisťovala možnosti podpory ŠOS od participanta so zdravotným postihnutím sprostredkované prostredníctvom jeho intaktného brata. Zistila, že ŠOS založením denného centra pre deti utečencov s mentálnym postihnutím odbremenili rodičov na čas, ktorý venovali vybavovaniu potrebných dokladov k pobytu na Slovensku alebo nákupom, a ich deťom poskytli potrebný priestor na vzdelávanie, hru a športové tréningy. Autorka ďalej zistila, že deti s mentálnym postihnutím sa vďaka ŠOS zdokonaľujú v plaveckých zručnostiach, dostávajú adekvátne vzdelanie a vyplňajú si svoj voľný čas hrou a pravidelným športovaním. Navyše niektorým rodinným príslušníkom detí so zdravotným postihnutím poskytli v dennom centre platenú prácu (Švecová, 2023).

Záver

Národná športová organizácia Špeciálne olympiády Slovensko zareagovala hneď po vypuknutí vojenského konfliktu, aby pomohla rodinám ukrajinských utečencov s deťmi so zdravotným postihnutím. Pomoc a podporu realizovala zriadením denného centra pre deti so zdravotným postihnutím a ich rodinných príslušníkov, kde deťom poskytuje výchovno-vzdelávacie činnosti a účasť na voľnočasových aktivitách. Okrem týchto činností umožňuje ukrajinským deťom so zdravotným postihnutím aj pravidelnú účasť na športových aktivitách

zaradením do jej členských športových klubov, čo je hlavným cieľom národnej športovej organizácie združujúcej športovcov s mentálnym postihnutím. Grantami bola táto činnosť národnej športovej organizácie podporená výlučne zo zahraničia. Od vypuknutia vojenského konfliktu pomohli už viac ako 65 rodinám ukrajinských utečencov s deťmi so zdravotným postihnutím a v súčasnosti pomoc národnej športovej organizácie prostredníctvom denného centra využíva 10 detí s poruchami autistického spektra. Vďaka každodennej starostlivosti v dennom centre sa u detí so zdravotným postihnutím výrazne zvýšila úroveň sociálnych a seba-obslužných zručností, ktoré v dennom centre každý deň rozvíjajú. Víziou národnej športovej organizácie do budúcnosti je transformácia denného centra na školské zariadenie, aby umožnili kvalitne sa vzdelávať deťom so zdravotným postihnutím, ktoré so svojimi rodičmi utiekli pred vojnou na Ukrajinu, a tak im pomohli ľahšie sa začleniť do majoritnej intaktnej spoločnosti na Slovensku.

Príspevok bol riešený v rámci projektu MŠVVŠ SR KEGA č. 051UK-4/2022 (Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove).

Literatúra

1. ANDREWS, J., ISANKSI, J., NOWAK, M., SEREDA, V., VACROUX, A. & VAKHITOVA, H., 2023. Feminized forced migration: Ukrainian war refugees. *Women's Studies International Forum*, 99, 102756.
2. BILEWICZ, M., SKRODZKA, M., OLKO, J. & LEWINSKA, T., 2021. The double-edged sword of identification. The divergent effects of identification on acculturation stress among Ukrainian immigrants in Poland. *International Journal of Intercultural Relations* 83, 177-186.
3. BRZOZOWSKA, A., 2022. All is not yet lost here. The role of aspirations and capabilities in migration projects of Ukrainian migrants in Poland. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(9), 2373-2390.
4. CHOI, C. & KIM, B., 2021. Future care planning of Korean migrant parents for individuals living with disabilities in New Zealand: A cultural consideration. *Australian Social Work*, 74, 1-13.
5. DUDA-MIKULIN, E. & GLOWACKA, M., 2022. I haven't met one: disabled EU migrants in the UK. Intersections between migration and disability post-Brexit. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(19), 1-19.

6. DUDA-MIKULIN, E., SCULLION, L. & CURRIE, R., 2019. Wasted lives in scapegoat Britain: overlaps and departures between migration studies and disability studies. *Disability & Society*, 35(9), 1373-1397.
7. JELÍNKOVÁ, M., PLAČEK, M. & OCHRANA, F., 2023. The arrival of Ukrainian refugees as an opportunity to advance migrant integration policy. *Policy Studies*, 44(6), 1-25.
8. KOMENDA, S., SPRINGSTEIN, T., ZRNIC, I., ZEILINGER, E., FRANKEN, F. & WEBER, G., 2022. Satisfaction with life in Special olympic athletes: The role of autonomy support and basic need fulfilment. *International Journal of Developmental Disabilities*, 68(6), 964-972.
9. LEMEKH, H., 2023. The role of social capital provided by the established ethnic enclaves in Ukrainian refugees resettlement in the United States. In: *Psychosocial Experiences and Adjustment of Migrants* (pp. 327-336). Academic Press.
10. MAZHAK, I., PALUDO, C. A. & SUDYN, D., 2023. Self-reported health and coping strategies of Ukrainian female refugees in the Czech Republic. *European Societies*, 25, 1-27.
11. MAIDANIK, I., 2023. The forced migration from Ukraine after the full scale Russian invasion: dynamics and decision making drivers. *European Societies*, 1-12.
12. PAOLETTI, P., PERASSO, F.G., LILLO, C., SERANTONI, G., MACULAN, A., VIANELLO, F. & GIUSEPPE, T., 2023. Envisioning the future for families running away from war: Challenges and resources of Ukrainian parents in Italy. *Frontiers in Psychology*, 14, 1122264.
13. SPECIAL OLYMPICS SLOVAKIA, 2022. *Pomoc Ukrajine*. [cit. 12.12.2023]. Dostupné z: <https://specialolympics.sk/pomoc-ukrajine/>
14. ŠVECOVÁ, D., 2023. Špeciálne olympiády Slovensko: pomoc ukrajinským rodinám s deťmi s mentálnym postihnutím a s poruchami autistického spektra. In: *Premostenie akademickej a humanitárnej práce na podporu dieťaťa a zraniteľného obyvateľstva. Kniha abstraktov*. Bratislava: SVSTVŠ, 112 s. ISBN: 978-80-8251-017-4.
15. UGWU, C. & EZE, V., 2023. Qualitative research. *IDOSR Journal of Computer and Applied Sciences*, 8(1), 20-35.
16. WILSON, C., 2014. *Interview techniques for UX practitioners. A user-centered design method*. USA: Elsevier Inc. ISBN 978-0-12-410393-1.

17. YIN, M., SIWACH, G. & BELYAKOVA, Y., 2022. The Special olympics unified champion schools program and high school completion. *American Educational Research Journal*, 59(2), 315-344.
18. ZÁKON č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (2008).
19. HACEK, J., 2021. Rozhovor–kvalitatívna metóda výskumu v záverečných prácach študentov. *Otázky žurnalistiky*, 64(1-2), 53-59.
20. SPRAVODAJSKÝ PORTÁL TA SR, 2023. *Ukrajina eviduje takmer päť miliónov vnútorne vysídlených osôb.* [cit. 12.12.2023]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/ukrajina-eviduje-takmer-pat-milionov/753881-clanok.html>

Summary

Assistance and support of a national sports organisation to Ukrainian war refugee families with children with disabilities

Daša Švecová

The research aimed to find out the possibilities and scope of help and support of the national sports organization Special Olympics Slovakia to Ukrainian families of war refugees who have children with disabilities. It was qualitative research. The main research method was a semi-structured interview, which was attended by a 47-year-old female participant, the national director of the Special Olympics Slovakia. We found out that the national sports organization Special Olympics Slovakia provided help and support to families – of war refugees by establishing a day center for children with disabilities and their family members, where children are provided with educational activities, participation in leisure activities as well as regular participation in sports activities. This aid was supported exclusively by foreign grant projects. Since the outbreak of the military conflict, they have already helped more than 65 families of Ukrainian refugees with children with disabilities, and currently, 10 children with autism spectrum disorders are using the help of the national sports organization through the daycare center. Thanks to the daily care in the day center, the level of social and self-care skills that children with disabilities develop every day in the day center has significantly increased. The vision of the national sports organization for the future is the transformation of the daycare center into a school facility.

Keywords: Military refugees, day center, Ukrainian families, children with disabilities.

Mgr. DAŠA ŠVECOVÁ (*1998) – je internou doktorandkou na katedre Špeciálnej pedagogiky, zaoberá sa postojmi žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami k telesnej a športovej výchove.